

Из прозата на Гео Милев

Приложение към бр.2/2023 на сп. ПЛАМЪК

Изданието е реализирано
с финансовата подкрепа
на НДФ „13 века – България”

Из прозата на Гео Милев

Приложение към бр.2/2023 на сп. ПЛАМЪК

ПЛАМЪК

ПРИ ДОЙРАНСКОТО ЕЗЕРО

1

Езерото – кристалче на странно спокоен перламутр, в който е отразен високият лазур на октомврийското небе. Дълбоко се отразяват върховете на Беласица и Круша, дето цъфтят големи есенни минзухари и горски цикламени. Когато слънцето залязва, във вълните се издига вълшебен дворец от корал и пурпурни кристали, който бавно се дроби и угасва. Отвисоко се вижда Дойран, бял и безлюден. Там сега не живее никой. Неговите нарове и смокини презриват и падат самотни в тишината на градините. Улиците са без шум. Зданията са бяла маска на запустение. Един мъртъв град, който обаче мами с лъжовна тишина и утешително спокойствие. Но спокойно е само езерото. Там сега се люлеят жълти, повехнали гори с румени петна. А когато настъпва нощта, Беласица разсипва над езерото своите печални сенки, които носят в тъмните си мантии миризмата на големи есенни минзухари и горски цикламени.

2

Високо на запад, в як камък, са вдълбани нашите яки позиции. Голи скали, обраснали с лишей, бурени и тръни, дето доскоро се гнездеха змии, гущери и невестулки. Неприятелските гранати свирят непрестанно над главите ни. Удрят с трясък в скалите или прехвърлят назад, дето издигат фонтани от пръст около черните, отдавна срутени зидове на някакво нещастно селце. Нито камък върху камък... Страшни свирки, с които човек бързо свиква.

3

През деня навред е пустота. Само страшните свирки на гранати и шрапнели повтарят постоянно страшната мисъл: Война.

Шотландец от „Черната Гвардия“.

Трети един е донесен ранен при лазарета. Викат ме да го разпитам, но той е почти в безсъзнание. Висок и сух, той лежи със счупен крак и пробита глава върху носилката. Нещастен син на планините, чийто баща е бил чистосърдечен овчар със звучна, облечена в зелено гайда. Синът обаче е станал войник и е дошел тук да... хвърля бомби. Но може би сега и той, когато в потъмнялото му съзнание се мяркат ту родните планини с хубави бели стада, разпръснати по тях, ту страшни българи, които „ядели хора“, и пак – огнището в една шотландска колиба – сега може би той си спомня онази стара шотландска песен: „Сърцето ми е в планините...“ Песента на Бърнса.

Едно странно и тайнствено чувство те обхваща, когато под булото на нощта и свиренето на гранатите се приближаваш към бойната линия. Не страх – нещо по-дълбоко от страха. Чувствуващ как някакво си безсилие стиска и задавя в прегръдките си твоето съзнание и душата ти. То е един момент, който трае дълго. Ти чувствуващ, че си сам, че си откъснат, че не можеш и не трябва да си спомняш нищо; нито старите твои мисли, нито някогашните усмивки на отдалечени жени, нито книгите, които си чел... Ти си във властта на тази огряна от горящи железа нощ; която – ти го чувствуващ повелително – е първа; първа нощ. О, прекръщение на всичките кумири и желаня! Разпятие на блясъците и забвение на приказните диадеми, обагрени с кървави петна! Ти забравяш ония, които вървят заедно с тебе. Ти си един.

Много мистичен и много чужд за самия себе си. Ненадейно си въобразяващ, че си оня строгият, мълчащият и нечуващият рицар на Дюрера, яхнал на кон, след когото грозно пристъпват Смъртта и Дяволът, единорог и смешен. Онази тъмна средновековна гравюра.

Ritter, Tod und Teufel. Тогава внезапно над нас изпищяват четири трагични гранати и ний неволно лягаме зад камъните и тръните, до които сме. И пак върху душата ти пада свръхчовешката тежест на едно самотно съзнание: Pro patria.

6

Аз гледам как французите се движат из своите окопи. Оттук, от наблюдателния пункт, който не зная кой и защо е кръстил „Голгота“. Нима всеки един от околните върхове не е един Голгота, дето всеки час може да загине един праведен страдалец? Голгота... Странен звук! При който някак неволно изтръпваш.

7

Денем по всичките позиции не се вижда жив човек. Само артилерийските гърмежи нарушават всеобщата тишина наоколо. Ний сме тук, а те са там, току пред нас, на отсрещния връх, всички скрити в дълбоки каменни скривалища. А през нощта бдим в окопите. Нашите погледи бляскат и техните бляскат отсреща през тъмнината. Огнени, враждебни погледи. В които се сплитат неволни, скришни усмивки. Усмивки на наболяло съжаление.

8

Нощем понякога французите пеят. Ний ги слушаме. Аз чувствам една странна радост и удовлетворение, когато казвам: французите пеят. Бих искал и аз да запея. Но не мога. Не смея. Сам. Бих запял онази светло-меланхолна песен на Солвейг. Дето се казва: „Ако тук на земята с теб се не срещнем пак...“ А тя казва: „Всемогъщият бог ще те благослови, ще те запази от беда и нещастия; и ти пак ще се върнеш – сърцето ми го казва...“ Знам, че очите ѝ са пълни със сълзи. Бих запял тази песен в тази влажна лунна нощ. Но ний всички мълчим. Само французите пеят. Те.

9

Защото понякога нощта се превръща на огледало, в което ний виждаме очите на далечни скръбни майки и хубави жени, които

мислят за нас.

И нощта е скръбна.

10

В една светла неделна утрин над нашите позиции се носеха два неприятелски аероплана. С един странен шум. Те не бучаха, а звучаха. С един ясен и далечен звън, като звън на камбани. Тържествени камбани в една неделна утрин. С много слънце и много яснота. Не. Една кратка носталгична илюзия. Мираж на бойните полета.

11

Вместо мъгливите огньовете, които светеха някога от рибарските лодки и хвърляха тръпни отражения върху сивите вълни на нощното езеро, сега се движи широкото сияние на някаква чужда луна. Неприятелски прожектор, който всяка нощ обикаля с погледа си по езерото и Беласица. Чуждо, блуждающе око, което дири през тъмнината, без да знае какво.

12

Някой пише писмо в окопа. Не – той рисува писмо. Бавно и унесено: „Мила мамо...“ И пак вдига очите си нагоре, към облачното чело на Беласица, което се вижда над края на окопа. Но внезапно прекъсва неговата унесеност тананикането на един немец, който иде отдолу по окопа. Той пее: „Бог да пази, Бог да брани нашия кайзер и земята ни!“ Тогава нашият напуща бързо своята печална унесеност и му вика отдалеч весело: „Хей, дойчо! Съюз! Германски, добро!“ А той му отговаря: „Никс добро, български!...“

13

Да, Паул: той е весел и обича много песните. От него взех една малка немска песнопойка за войниците от фронта. Останах

удивен, когато намерих в нея една от последните войнишки песни на моя някогашен любимец – Рихард Демел, най-яркия между модернистите в Германия, един феноменален рапсод, може би най-големия лирик на Германия след Хайне и Ленау – днес доброволец на Западния фронт. Каква популярност! Неговата песен пеят победоносните полкове, без някой да знае от кого е тя: Песента на знамето.

14

Барабанен огън. Непрестанно през целия ден. Бетонният свод над главите ни се тресе. Цял ден. Чак додето слънцето изчезне някъде под надвисналите зад Вардара облаци. Сигурно през нощта неприятелят ще настъпи срещу нашите позиции. Войниците бяха вече в окопите, ний още при началника, в галерията, когато внезапно неприятелят поднови с още по-голяма стихийност своя барабанен огън. Само няколко минути, и през всеобщия тътнеж се зачу раздраният крясък на пушки и картечници. Ето. И ненадейно през галерията нахълтват поддръжките. Червени и шумни. Весели, неустрашими. Веднага всяка плахост пред каквато и да е неизвестна съдба изчезва. Чувствуващ, че всеки един от тия мрачни и жилави хора, които минават буйно пред тебе, е един нож, е много ножове, е цял покрит с ножове; че всичките в един миг биха били стена от ножове, през която никакъв враг не би проникнал. Хората на ножа. Които като могъща вълна грабват предните бойци и ги понасят в стремителна атака напред. Ножът: блестящ и студен като погледа на змия. *На страх врагам.*

15

Веднъж тъмната нощ биде внезапно огряна от някакво кърваво полунощно зарево. Небето беше нажежена червена мед, хвърляща кървави отблясъци по околните върхове. Гореше Дойран. Запален от неприятелските гранати. Безбройни пламъци движеха високо своите шумни езици, които повтаряха: „Ний! Ний! Ний!“ Сега градът е съвършено мъртъв. Прилича на куп бели черепи, зеющи

с кухи черни очи. И когато един ден изселените днес хора на този град – рибарите – се върнат след дълго и неволно скиталчество в своето родно пепелище – да, пепелище, – то ще бъде едно шествие на сърцераздирателно плачущи жени и безсилни мъже. Бяхме!... Беше!... Fuimus, Troies, fuit Troia! Достойна човешка скръб над всяко запустение. Тя ще бъде и тогаз. Както преди четиридесет години над *мое*то родно пепелище.

16

Далеч на юг се вижда Кукуш. А в прозрачни утрини се вижда и морето, встрани е Солун. До оня ден, когато в жилите ни ще затупти победоносната кръв на нашите деди, герои на вихрени набези срещу франки и византийци. Когато ще се развеят златни знамена и смесени със звука на метални тръби, ще се понесе тежко шумът на една безпозвратна буря – там, на юг, към Солун, който виждат очите ни оттук през стъклата на прозрачни утрини.

ЧЕРНИ ХОРУГВИ

(откъслек от лирическа повест)

(LONDON – SOUTH KENSINGTON)

В моята стая виси на стената една малка картина – черна репродукция в стар ренесансов стил – две голи тела легнали едно срещу друго: спят: Марс и Венера от италианския художник Пиеро ди Лоренцо, наречен Козимо.

ТЪЙ НЕМОЩНО лежи божествената плът! Натегнали от сумрачно злато, бавно отпускат се листата – над тях блуждаят вечерните тихи люлки – невидими зари усмихват присмеха на изчерпана усмивка...

В ТАКАВА ЕДНА ВЕЧЕР на безплодно Флорентинско Кватроченто – загърнат в монашеската своя власеница – майстор Лоренцо е стоял до ниския зид на запустелия манастир „Свети Себастиан“ – загледан далеч в потъмняващата Тоскана; устните му, сгърчени в горчивия сок на изживяна обидна чаша:

О! ВЕЧЕРИ на сенки, грозота и горко отчаяние – –

През дълъг низ от вечерни гробници възвръщам се назад към гнъсни низини и висини, замръзнали в разочарована омраза – тиха лазур, размесена с октомврийски багри и сиви влажни мрежи –

жажда без утеха и далечен земен ужас.

БЕЗУМНИ ЗАЛЕЗИ и вечери с разкъравени лица – пурпурни слънца, разтрошени по скалите и отразени в ниски лагуни – пурпур на сърца, потънали в черни застояли води, из които избухва виолетов пламък:

– Спаси, Господи, твоите люди!

Ужасни луни с цвета на тежък шарлах, които изгряват задавени в дима на молепсани полунощи – далеч догоряващи селища –

и тълпи от изплашени звезди, политнали през тъмния сън на блатата като луди огнени пчели:

– Спаси, Господи, твоите люди!

В далечината на тъмните равнини сенки на печални пълчища, които газят през зловонни тресавища, повлекли разчупени оръжия и панцери с петна от съсирена кръв – повлекли покъсани хоругви от тежка черна свила и безславни вензели:

– Спаси, Господи, твоите люди!

ВЕЧЕ ТРИНАДЕСЕТИЯТ месец на нашата нещастна година без пролет.

– Бавни безгласни светкавици далеч озаряват черните зъбери на мъртвешки замъци –

Днес и ти си несъзнателен танцьор под гибелния такт на дяволска цигулка – и ще забравиш майчините приказки и песни и благите усмивки, светеци над твойта детска люлка – и влюбените усмивки на някогашни загубени жени –

Ден на Гнева е твоят ден!

И две огромни – страшни и черни – крила лежат тежки над главите ни: и ни закрилят – –

Ден на гнева!

БАВНИ БЕЗГЛАСНИ СВЕТКАВИЦИ далеч озаряват черните зъбери на мъртвешки замъци.

Един бял дом виждам в душата си аз (казваше Велизарий тогава) цял оплетен в шумния псалом на златни лози. О самотна щастливост на ведрите утрини! О щастлива самотност на кротко узрелите вечери!

– Върви! Върви! днес и ти си несъзнателен танцьор под гибелния такт на дяволска цигулка – –

А бавни безгласни светкавици далеч озаряват черните зъбери на мъртвешки замъци.

НИКОГА! Далечен призрак е за мене любовта към трепетния живот на всяко цвете, прозрачната лекота на всяко утро –

Никога! –

Угасна полето.

Душата ми е зачната сред вечери и тежестта на вечери и смърт лежи над нея.

О лека стъпка и безшумен полет на простата радост – въздушна красота и нежност на усмивката – о лекота! – и въздушната стъпка на Щастието! –

Никога! –

Душата ми е зачната сред вечери и тежестта на вечери и смърт лежи над нея.

Земята е мъртва.

АХ ВСЯКА ИСТИНА е плът и кръв на безсърдечен ужас. Върху крилата на твоя полет, в усмивката на твоята радост, в златното око на твоето щастие съска страшно нажежено желязо:

ПРИСМЕХЪТ НА СЪДБАТА.

Съдбата ще кръстоса в твоите гърди безброй безумни пътища и по тях ще разрони кръвта ти: пази се, о вехнеща есен! ти няма да дочакаш своето злато.

О вехнеща есен! В студения страх на своята ноемврийска паяжина – –

Страхът разлюшка тревожни тръби в кръвта ми; в тях враждебния позив на Съдбата.

И – смел стрелец – разсипах гибелни стрели над всичко аз:
МОЯ ПРИСМЕХ.

– – –

ПЪСТРОТА! ЯРКО! ОСТРО! Пламенни ръце на възторга – и скверни падения – и отлив на порочни хорали – пияни острови, далеч, с кристални лунни брегове, дето вълните донасят чужди недостижими съкровища – о! и логичното чукане на моя черен мозък –

– Чудовище на моята страст, дебнещо пред тъмните изходи на душата ми – венчални празненства в галериите на окървавени лабиринти – приветствия и ласки на щастлива ръка – ужас в усмивката – вълн: факелните шествия на моята тъга – начело с черни

хоругви – близост на безумието – сънища – о милост! – призраци
– огромни плътоядни паяци, които те заплитат в своите зловонни
мрежи – страх –

ха! –

злоба! злоба! – жажда
на ръцете за убийство – кръв, кръв – безучастие –
примирение – страх – –

О! тъмни очи на Флоренция помнят хиляди изстъпления,
безумия,

отчаяния и смях – –

Смях! зелен! змия: злъчка – –

О душа! отразила в своето огледало всички лица на живо-
та и всички образи на света: животът и светът помътиха твоето
ведро огледало. И ти си Вавилон на всички краски, крясъци и
звучи! – Хамелеон: светът – това съм аз, това си ти – Хамелеон
Душата ми. Чудовище на пъстрота. Мимолетна. Всечасна. Рожба
и плячка на моя присмех.

ОТДАВНА: спътници на моите безумства: – – –

Ний ще потеглим през света като скитници-музиканти –
навред – моето отечество е там, дето е моето щастие! – навред
– печални рицари на щастието сред шумна компания на пияни
жени – ще висим, обезславени авантюристи, по клонете на дър-
ветата (шумно пиршество на гарвани чакали) – Златни пирати по
крайбрежията на островите – Разбити пълчища, повлекли черни
знамена през нощта на безчувствени блата – Хищни любовници,
които създават измяна и лица, разядени от жълта ревност – –
Ха-ха!

Психея – в облекло на харлекин – зората свари я безчувст-
вено заспала след буйна нощ на блудство и пиянство: моята душа.

Ха-ха! женствена самотност, удавена в страха на своето це-
ломъдрие: Бианка! Беатриче! Лучия! Джованна! коленичили пред

молитвен кръст: вий не знаете кой съм аз, душата ми е скрита зад многоцветна заплетена маска: маската на Дявола. Моя плячка сте вий и вашето девствено съкровище – и не ще го опазите в плахото виене на вашите бели бедра. Като гибелните нокти на Дявола: Бианка! Беатриче! Лучия! Джованна! коленичили пред молитвен кръст: всеки час аз висна над вас и смехът ми казва:

– Ха-ха!

Ний ще налеем в чашата ви гнъс и злъчка и вашата сладка истина ще измени лицето си: озъбен смях на голи кости – – Ха-ха! В една ужасна нощ ще се кръстосат нашите пътища – зова ви на пир: яростният пир на мъртъвците между мразните стени на мрачни гробници... О страшното пиянство на тлен и разрушение – опиянение от гнъс и грозота! Под кървава заря на факели и писък на цимбали ще звъннат чашите и смехът на възкръсналите сенки. Царствен председател на отвратителен пир, загърнат в отвратителна багреница; мъртвешки саван, отрупан с червени червеи – о! кой ще ме обикне?

– – под кървава заря на факел и писък на цимбали – ела, ела, разтленна красота, с всичките печали на мъртвата си памет! Как мамят змийските въртения на танца; завява с бесен вой пламенно сироко и унася – и смесва – в шеметно витло пияното изстъпление на живи и мъртви

– диви писъци на знойна плът в пръстена на костелива прегръдка –

озъбени усмивки – златни чаши и покъсани цветя – бисерни огърлици около зрели топли шии – черепи, пълни с кал и червеи – гной, гнилост, грозота – и златни букви от старинни саркофази, под ароматни ветрила, опръскани с порочно вино и пяната на бесни уста – –

Психея – гола, с посинели членове – лежи безчувствено пред златния праг, през който ще мине моето сватбено празненство.

– О моята душа! –

ПОГЛЕДНЕТЕ ПТИЦИТЕ НЕБЕСНИ И КРИНОВЕТЕ В ПОЛЕТО

(Откъслек от „Благовестието на Спасителя“)

Благодаря ти, Господи, че изпълни душата ми с волния полет на птиците небесни и моя поглед – с чистата пролет на криновете в полето.

Погледнете птиците небесни: захласнати в радостната тайна на простора, разпуснали небрежно пъстроцветни, лъчисти пера, те живеят между слънцето и земята, пият лазур и злато, и знаят великата правда на слънцето и земята. Техните крила чертаят блажените кръгове на небесна волност. Великата правда на слънцето ги праща при нас и сред тихото злато на вечерта, те превитават между криновете в полето. Тяхната песен разпалва буйно пиршество в душата ни, а насладата, която тръпне в кристалните чаши на техните гласове, носи пианство от лазур и злато. Блажени птиците небесни. Те знаят великата правда на слънцето и на земята.

И погледнете криновете в полето: техният строен блясък и меките устни на девиците се разтапят в кристална целувка. Тъй чисти и бели, те отразяват в своята чистота усмивката на небето – румена и тиха утром, златна и разнежена привечер. Призовавам те, видение на белите кринове в полето, и ти, спокойно чувство на бяла чистота: – О, да бъде проникната твоята морна плът от бялата нега на полските кринове и в душата ти да се излее кротката благодат на неопетнена, прозрачна тишина! да бъдеш бял и невинен – отразил в своята чистота само усмивката на небето.

Погледнете криновете в полето и пъстрокрилите небесни птици, които превитават в тяхната бяла тишина; те не тъчат, нито сеят, нито жънат, нито в житница събират – но Бог се грижи за тяхната радост. Да знаеш, че почиваш в ръцете на

Един, който бди над тебе, отпъжда всяка мъка от тишината на сърцето ти и крепи твоя живот в невинна, скромна радост!

Благодаря ти, Господи, че изпълни душата ми с радостния полет на птиците небесни и моя поглед – с чистата пролет на криновете в полето.

ЕКСПРЕСИОНИСТИЧНО КАЛЕНДАРЧЕ

за

1921

СЪСТАВИ

ГЕО МИЛЕВЪ

К-во ПОБЕДА – София.

ЯНУАРИ

В този ден съм аз роден.

В този ден между ледните зъби на студа глъхне прехапан последният рев на снежните бури. Голямата мечка настръхна замръзнала – бяла – от лед; между блестящите ù ледни зъби – разтрошеният диск на Полярната звезда.

Тишина и неподвижност на синия мраз; под безтрепетните зари на северното сияние.

Над прага на моята съдба стои беловласият старец Водолей: на моята съдба неспирната струя, която той излива – замръзна, моята съдба.

В този ден съм аз роден и сърцето ми, новородено, замръзна в миг: огромен светъл къс от лед.

Аз вярвах, че прозрачен светъл ангел донесе между своите

нежни пръсти сърцето ми – далече от блажените предели. Той не дойде: издъхна нежното сърце в ледните нокти на мраза.

В този ден съм аз роден. Сърцето ми замръзна: огромен светъл къс от лед.

Не любя аз. Сърцето ми е лед – камък, желязо – жестоко. Не любя нищо, никого. Не любя!

О книга на враждите!

Аз грабвам в ръка сърцето си – огромен леден камък – и чакам: готов за бой.

Горкò на меките чела!

ФЕВРУАРИ

1 в
2 с
3 н
4 п
5 с
6 н
7 п
8 в
9 с
10 н
11 п
12 с
13 н
14 п
15 в
16 с
17 н
18 п
19 с
20 н
21 п
22 в
23 с
24 н
25 п
26 с
27 н
28 п

Хиляди фабрични комини застыгат лазурния кръг на кръгозора. И черни дракони – от искри и сажди – развяват огромни рошави крила над сивите предградия.

Де е лазурната усмивка на Бога? Светът е без небе. Светът е без любов...

Злоба. Вражда. Под черните крила на гневни дракони от искри и сажди. Безжалостно убийство на лазура.

И вечер, когато хиляди свирки нададат страшен писък далеч към черните поля –

о черни ръце на труда, разтреперани от злоба и вражда...

О гневна песен на черните ръце!

Отключете лазурния кръг на кръгозора. Върнете ни небето.

Небето! Небето! Небето!

1 в
2 с
3 ч
4 п
5 н
6 н
7 п
8 в
9 с
10 ч
11 п
12 с
13 н
14 п
15 в
16 с
17 ч
18 п
19 с
20 н
21 п
22 в
23 с
24 ч
25 п
26 с
27 н
28 п
29 в
30 с
31 ч

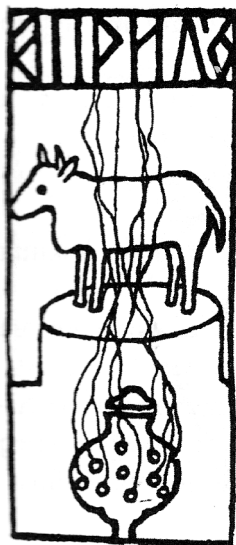
МАРТЪ

Ето първото пурпурно утро.
Ето пурпурните тръби на утринната
заря.
Барабанныят бой на разтопени капки.
Бойният вой на южния вятър.
И тежката канонада на разкъртените
ледове.
Ето сивите знамена на глада, наведени за
молебен сред бранните поля на пролетта.
Начало!
Ето червения щит на слънцето в нашите
черни ръце.

Ний го издигаме смело – напред – към борба.

Слънцето.

И в този миг: ето първия пролетен гръм.

1 п
2 с
3 н
4 п
5 в
6 с
7 ч
8 п
9 с
10 н
11 п
12 в
13 с
14 ч
15 п
16 с
17 н
18 п
19 в
20 с
21 ч
22 п
23 с
24 н
25 п
26 в
27 с
28 ч
29 п
30 с

АПРИЛЪ

Мъдреците и поетите дишат чист въздух
в сумрачните пролетни градини, над
техните звънливи чела – високата тайна
на нощното небе – ултрамарин и сребро
– над тихата арабеска на преплетените
млади ластари на лозата и цъфналите
клони на ябълките.

Безбройните въпросителни на нощното
небе – и сребърната тревога на Тихо
Брахе.

Неотдавна се видях на брега. Ала в

шепата си не улових от струите на вечната река. Напразно...

Има ли Бог?

Над звънливите чела на мъдреците и поетите небето зее с бездънна тишина – ултрамарин и въпросителни.

Някъде светят шумни локали. А през сянката на белите пролетни градини – в този час на късна вечер – минава с широки крачки огромният силует на черен мъж.

МАЙ

1 н
2 п
3 в
4 с
5 ч
6 п
7 с
8 н
9 п
10 в
11 с
12 ч
13 п
14 с
15 н
16 п
17 в
18 с
19 ч
20 п
21 с
22 н
23 п
24 в
25 с
26 ч
27 п
28 с
29 н
30 п
31 в

Някога имаше пролет и лято и всички сезони. Някога имаше май.

Някога с първия топъл дъх на пролетните морета прелитаха в шумни дъги лястовички, прелитаха влюбени славеи – и румени рози цъфтяха пред всеки прозорец.

Някога...

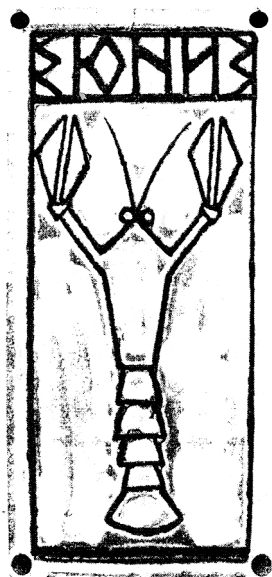
Никога!

Никога не е имало пролет и май и лястовички и влюбени славеи и рози пред всеки прозорец. Никога не е имало идилия,

никога не е имало Теокрит и Виргилий.

Лястовички и славеи има само в учебника по зоология; а май е – порой от небесна вода, която облива калните пътища, неспирно, ден и нощ – в мрака на страшна, влажна нощ, когато покрай тъпата светлина на изоставен фенер посред безлюдната улица минава с широки крачки черен мъжки силует с торба на гръб, а след него подбягва разплакано дете.

Кой бърза тъй късно през дъжд и мрак?

1 с
2 ч
3 п
4 н
5 с
6 п
7 в
8 с
9 ч
10 п
11 с
12 н
13 п
14 н
15 с
16 ч
17 п
18 с
19 н
20 п
21 в
22 с
23 ч
24 п
25 с
26 н
27 в
28 с
29 ч
30 п

ЮНИ

Един луд, един цар Лир, стои сам сред пустия площад, под бурните полунощни небеса, които чупят мълнии над изплашения град.

Лир декламира:

О, гръмове и молнии небесни!

Треснете над греха и суетата!

Небе, земя и ад!

Всевишний Боже!

О Сатана! – – – и прочее.

– Що правиш тук, приятелю? – го пита с дървена усмивка неговият лала.

– Пея песен на любовта и правдата!

Посред за миг мълчание на бурята далече някъде бездомен пес надава към небето протяжен и страхотен вой на смърт.

1 п
2 с
3 н
4 п
5 в
6 с
7 ч
8 п
9 с
10 н
11 п
12 в
13 с
14 н
15 п
16 с
17 н
18 п
19 в
20 с
21 ч
22 п
23 с
24 н
25 п
26 в
27 с
28 ч
29 п
30 с
31 н

ЮЛИ

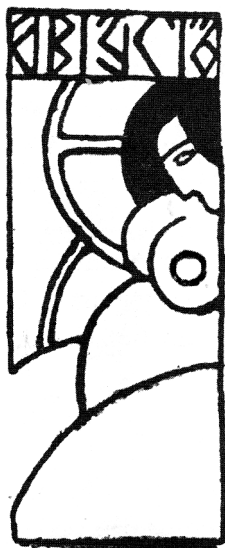
Горещата пустиня на света замръзва внезапно в своя страх: о страшен рев на лъва; о страшен рев на глада и праведния гняв.

И Лондон, и Париж, и Ню Йорк дирят пещерите на нощта да се укрият. О нощ и гробници без плячка за хиени.

Световната пустиня замръзва в своя страх.

Гладният цар на пустинята надава

страшен рев за рай. Готов за стръвен скок на завоевание и мъст.
О страшен рев на глада и праведния гняв!

1 п
2 в
3 с
4 ч
5 п
6 с
7 н
8 п
9 в
10 с
11 ч
12 п
13 с
14 н
15 п
16 в
17 с
18 ч
19 п
20 с
21 н
22 п
23 в
24 с
25 ч
26 п
27 с
28 н
29 п
30 в
31 с

АВГУСТЪ

Твоето леговище е зад спуснатите тъмнопурпурни завеси, о хубав звяр! о сочна, пълнозряла Дева! разнежила свещена голота под розовия полумрак на абажура в потните постелки на своята притома... В сърцето споменът сподавен за онази първа капка кръв, разтворена в предпролетния сняг...

Ти си една под всички небеса – далеч от смъртните пустини на простора, спокойна пред ужаса на времената.

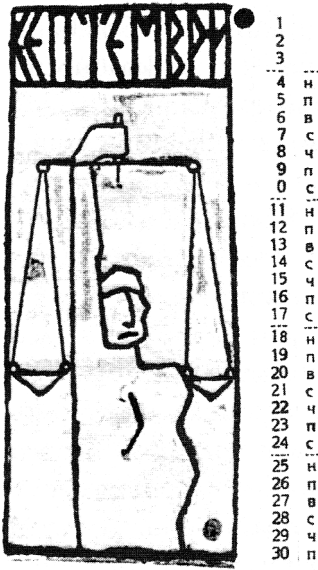
Ти си една, единствена и вечна – и

твоего име е Мария.

Радвай се, пречиста Дево! – пред твоята притома пристъпва ангелът на духа, обкичен с белите лилии на благовестието. Той посади в сърцето ти небесно стъбло, из което ще разцъфне цветът на Всемирното Щастие.

Радвай се, пречиста Дево! – ти ще бъдеш майка на духовна свобода, ти ще бъдеш майка на човешкото братство, ти ще бъдеш майка на всемирното равенство.

СЕПТЕМВРИ

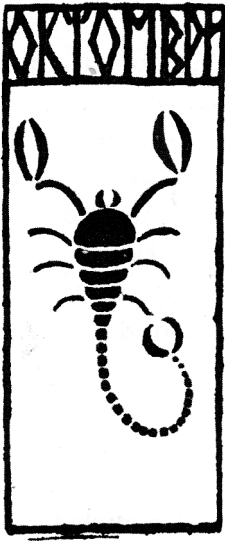
Когато в полунощ от седмия етаж раз-
творя душния прозорец високо над града
– в безкрайността на здрачните кръгозори
трептят разсеяни безбройни светлини
– прозорци, витрини, фенери, – градът
лежи като огромна хилядоглава, хилядо-
ока хидра, която един ден внезапно ще се
изправи страшна и свирепа: пред освете-
ните прозорци с копринени завеси, над
безгрижните покриви, под които екнат
акорди на пиано, оркестри, грамофони,
изтягат се тлъсти бедра в гладко изгладени

панталони по меки плюшени фотьойли, отоманки – върху обки-
чени с книжни цветя естради извиват се женски нозе, полузабу-
лени с прозрачни роклички от тюл, люлеят се посред шампанско
разголени гърди пред груби погледи, размътени от похот.

О свирепа хидра на разплата, хилядоглава, хилядоока с без-
бройните светлини на нощния град, очакващ дванайсетия час.

Далече, из утробата на черни облаци, се ражда кървава луна.

ОКТОМВРИ

1 с.
2 н
3 п
4 в
5 с
6 ч
7 п
8 н
9 в
10 с
11 ч
12 п
13 н
14 в
15 с
16 ч
17 п
18 н
19 в
20 с
21 ч
22 п
23 н
24 в
25 с
26 ч
27 п
28 н
29 в
30 с
31 п

Широкият булевард стрели далеч в безкрайността на предградията.

Шумният булевард умира в един миг – безлюден – унесен далеч в мъгливата безкрайност на предградията. Край двете страни на далечния булевард идат бавно един след друг черни мъже с пушки. Напуснати трамваи и автомобили стоят уплашени посред безлюдния булевард и гледат с широки, празни очи. И бързо пред вратите на големите магазини падат с гръм тежки ролетки. От прозорците на

високите етажи плахо надничат любопитните лица на сладки слугини.

Далеч из мъгливата безкрайност на широкия булевард изтича огромната вълна от черни хора – озарени от златното сияние на есенни дървета.

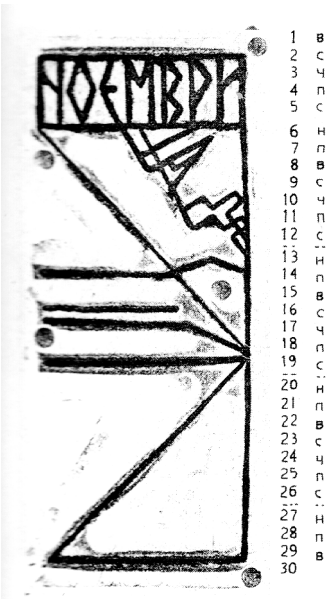
Някъде тракат страшни зъби картечници.

Някъде монокли и бинокли гледат надпрепускането на пъстри жокеи; горчиво любопитство: Буцефал или Адлер? Небето заплаква. Пред входа на игрището бедни жени и слепци продават кибрит, цигари, моливи, кестени. Между тях сляп мъж в посивяла войнишка дреха подлага сламена шапка с премръзналата си счупена ръка.

Някъде се чуват гърмежи.

Широкият булевард се губи в мъгливата безкрайност на предградията, които пращат своите черни хора. Есента ги позлатява.

НОЕМВРИ

Когато великата човешка вълна прелее гигантски и застрашително над здания, над покриви, над кули – о трясък и прасък на греди и керемиди под нейната тежест – и могъщият рев на последния прилив – и отчаяният, изплашеният писък: Бунт!

Ний градим барикади: сандъци, бурета, бали с хартия: о плющени на жилавите мускули – барикади, с червени знамена над тях.

Високо от покривите тракат дръзки картучници: шеметно въртение – тълпи, ескадрони, топове, бронирани автомобили – по улици, площи, дворове...

Срещу гвардейските казарми внезапно: два страшни реда стрелци с червени ленти на ръка.

Ний градим барикади, ний копаем вал: между Вчера и Утре.
Спартакус!

ДЕКЕМВРИ

През дъжд, и сняг, и мрак, и вятър, и кръв – ний идем към ясните ясли на Бога.

През безкрайния свят – труд и страдание – по белия път на далечната зима ни води нашата звезда.

Нека тих блясък огрее нашите строшени ръце. Нека разтворените небеса облажат сърцата ни с песента на златни струни и сребърни камбани и светлия зов на ангели небесни: Осанна! Осанна!

Мир на земле – во човецех благоволение!

Небесата се разтварят и ний влизаме през техните елмазни порти.

И свеждаме с радост сбръчкани черни чела пред ясните ясли на новия Бог.

Пречиста Дево, из твоето сърце разцъфна бяла роза – о бял венец над черния кръст на нашето страдание. Ний свеждаме черни чела.

И лъчезарното Дете в твоя скут с усмивка издига благославяща ръка над нас и казва:

Мир вам!

СЪНОВНИК

Ти склопяш клепки, навлизаш в своя сън, и душата ти се превръща в сумрачна градина, преплетена с измамния блясък на пъстри звезди и широкия стон на луната.

Ти влизаш в своя сън: но не сънуваш ласки или усмивка. Сънят ти е Содом, Гомор, Потоп. Над порутени зидове, около които плискат мътни води, залели всяка суша, лежи посиняло голо тяло на момиче, изкаляно, удавено: в котловината на таза – вода, утайка, гнъс; и демонът на Съня ме тласка да прегърна страстно, да целувам и да пия страстно гнъсната утайка между посинелите подпухнали бедра... За да се събудя в ужас и с отвлечение към веществото.

И пак заспиваш ти, душа: в мъртвешкия танец на своите видения.

Черна змия се обвива около гърлото ти, сърцето ти изпуска синя кръв върху устата – и твоята пробуда е страдален вик.

И пак заспиваш ти, душа: и видението на твоя трети сън е кървав нож. Настръхнал ешафод. Днес – върху внука на Краля-Слънце, утре – върху гордото чело на Дантона. А някъде стремително плющят знамена и Марсилезата оглася всички кръгозори, и падат черни крепости под трясъка на бомби и секири.

И ти, душа, о черна и жестока, умираш сред гърмежите на своя сън, – умираш без да се събудиш с вик на ужасение.

Събуждаш се спокойно, тихо в белите постелки на леглото, в зори: в чистия прозорец гледа, огромно и спокойно, бялото Слънце на Бога.

ОГЛЕДАЛОТО

Един бял крак лежи въху плюшената табуретка и сребърни ножички внимателно обхождат розовите нокти на крака.

По белия гръб – още влажен от банята – се ронят розовите отражения на абажура.

През тънкото було на ризата се открояват класическите бедра и гърди на Венера Милоска.

Къдравият Бубик търкаля със зъби една копринена обувка по пода и сърдито ръмжи.

Сребърните ножички внимателно обикалят розовите нокти на крака.

Зад нея стои пурпурната сянка на дявола: той скучае и от скука равномерно щрака с острия си нокът по върховете на две златни игли, забодени в русата ѝ коса...

Тя небрежно извива глава и погледът ѝ – горд и самодоволен, без усмивка – подпалва облото бяло рамо.

Бубик сърдито ръмжи и търкаля със зъби копринената обувка по пода.

Тя смъква презрамката на ризата и оголва едното рамо и гърдите си. Поглежда в огледалото: господин Ужасът, стар учител по фехтовка, се изправя в износения си редингот и командва:

– Скок три крачки назад!

Огледалото! Огледалото! Огледалото!

Там се зъби сбръчканото лице на майка ѝ.

Продълговатите ѝ очи изпискват и обезумели отскачат – две топки:

зелени, червени. Тя грабва сребърните ножички и – жадуваща смъртта си – се хвърля върху огледалото.

Огледалото я изглежда през рамо и изпуска пронизителен смях.

Огледалото засипва с хиляди парчета трупа ѝ.

АПОКАЛИПСИС

(Откъси)

I

Комета зелена като безумие – разрошена, страхотна – пролетява през небесата. Хиляди падащи звезди – вихър от пурпурен жупел полита от зенита надолу над грозния лик на земята; черни зъбери немеят настръхнали; пламва водата в дъното на зелени блата; тътнат глухо подземни тъпани; вулкани надигат плоската кора на полето; няма тревога на полунощния час.

Овчари сред влажни пасбища бият чело в земята. Псета в заспали села надават вой към небето. Изплашени стада хукват навън пред тъмните ниви. Далече свирят тревога петли.

Всреднощ черковната камбана започна да бие на сън – и млъкна в миг.

Вселената зее продънена – тъмна и няма.

Дълбоко из утробата на черни облаци се ражда кървава луна...

III

Мечтата застана пред нас с ужасния лик на медуза.

Есенният ураган зашиба стените с дъжд, листа и сива градушка. В кръв нагазиха парадно маршируващите ботуши. Извънтяха саби, ударени в червени черепи. Фугаси изригнаха сред непожънати ниви. Край калните пътища се изправиха неми бесилки. В далечината – горящи села.

Безумна пробуда.

Нощта падна черна като гробен капак. Полето заглъхна широко простряно – осеяно с купчини прясна пръст. Без кръст.

Ниски тополи преплитат голи пръчки.

Блесна прожектор и отхвърли върху тъмния екран на небето портрета на министър-председателя.

Съвестта зловещо изръкопляска.

ГРОЗНИ ПРОЗИ

ДРАМА

Господин Арк се качва по непозната стълба. Той знае: 3 ч. сл. пл.; госпожа Барк; дом № 17; но кой етаж?

Непознат господин слиза отгоре по стълбата: господин Барк.

Господин Арк: Извинете – моля ви се, – тук ли живее семейство Барк?

Господин Барк (не отговаря) изважда револвер и застрелва господин Арк.

Господин Арк се търкулва надолу по стълбата – до първото стъпало – и изчезва.

Господин Барк остава неподвижен горе на стълбата и гледа с недоумение димящото дуло на револвера.

Странно.

Пълно спокойствие в цялата къща. Никое разтревожено лице не се показва от съседните врати на етажите. Никой не идва отвън.

Минават пет минути. Никаква полиция на мястото на убийството.

Господин Барк слиза надолу по стълбата. Никакъв труп.

Вън улицата гърми без смущение своя равномерен шум от коли, автомобили, трамваи и викове на продавачи.

Завесата пада.

Господин Арк влюбено целува ръцете на усмихнатата госпожа Барк.

ПИТОМЦИ

Девическият католически пансион отива на разходка. Скромни момичета в нови тъмносини рокли и черни престилки –

наредени по две в дълга редица. Млечнорозови лица без усмивка; забулени с тънката печал на таен копнеж.

След тях бавно вървят две католишки монахини – с бели колосани забрадки и дълги броеници на пояса.

Пансионът минава през шумната неделна навалица от доволни мъже и напудрени жени. Млади господа с бастончета и с хризантеми на бутониерката поглеждат с похотливи очи млечнорозовите лица на пансионерките. Тънката печал на копнежа по лицата им се сгъстява в бледен свян.

По отсрещния тротоар минават върволица деца в сиви шаячени дрешки – сираци от войната. Една старомодно облечена госпожа ги придружава – мокра от влагата на техните измъчени очи.

Девиците от католишкия пансион поглеждат наскърбени сивите деца:

– Бедничките! Колко са бледни...

Млечнорозовите питомки от католишкия пансион отминават между
неделната навалица.

Булевардът шуми от похотливи смехове, пъстри дамски шапки, копринени чорапки и златистото дразнене на пролетния въздух.

ИНВАЛИДИ

На една голяма маса, покрита с чиста покривка, седи неподвижна човешка топка – в рубашка на сини и бели пръчки. Ръкавите висят кухи: без ръце. Панталоните са къси торбички: без крака. Една червена топка украсява яката на рубашката: глава без очи, без нос и без уши. Само две зачервени дупки отпред, някакъв тъмен отвор под тях и по-долу – два реда оголени зъби.

В ъгъла стои доктор в дълга бяла роба. Той разглежда фотографии и бързо нанася с червен молив пръсти върху ушите, вежди върху устните, крака върху главата.

През дългия коридор, постлан с шарени квадратни плочки, подскачат големи живи топки. Човешки топки. Хора без крака. Ходят на ръце в шумна нестройна върволица. Дълги безцветни лица със замръзнал смях в очите.

На голата стена е окачен голям царски портрет. Двама горди генерали от двете му страни. Три портрета в златни рамки, украсени с триколюрни ленти. Триколюорът нервно потрепва в глухия унисон на барабанен огън, трясък на избухващи мини и бризантни гранати.

До отсрещната стена са наредени в безмълвен шпалир 18 чифта патерици и четири дървени крака.

Часовникът в дъното на коридора настоятелно бие 12.

ВЯРА

Обезверени, отчаяни, покрусени, грешни, печални, безпомощни, жалки, разядени, изстинали, загиващи, умиращи

– Европа –

един образ остава пред вас: вяра и надежда: големият загрубял мъж

с каскет и синя блуза.

(Кога ще му дадете любов.)

Гладни, безработни, алчни, ламтящи, печелещи, губещи, обезхлебени, обезпаричени, голи, покъсани

– Европа –

един образ остава пред вас: вяра и надежда: суровият човек с житния сърп в ръка.

(Кога ще му дадете любов.)

Зад черните комини на затихналите вечерни фабрики се изрязва сребърният сърп на новолунието.

САВОНАРОЛА

Хайлайф на общественото приличие. Бомонд на сензационните скандали. Освиркана свита на свещения порядък. Гвардия на законния грабеж.

Чисти пречисти
гладки
гланцирани
сатинирани
бели –
бели белогвардейци.

Жреци на Мамон. Поклонници на Молох. Пилигрими на мъртвата съвест. Герои на продажните обятия. Рицари на маникюр и педикюр. Шампиони на благотворителните балове.

Сноб.

Моб.

Мопс. Мопси.

Комивойажори на обществената безопасност. Витии на върховните национални интереси. Витязи на конституцията. Жълти детективи на пресата. Богатири на спекулата. Трабанти на погромите. Аргонавти на акционерните банки. Апостоли на истинската народна воля.

Животът е сън.

Правда има само в небето.

Земята е черна.

Трикольорни рапсодии на мъртвото време. Конквистадори на цивилизацията. Хусари на плячката. Легални легати на мира.

Преторианци на позора.

ЗОВ

Бий! Бий! Бий! –
барабани

тръби
камбани
– буди!

Избухни сред въртоп от тревога, стихийно сърце!
Хвърляй с безумни ръце в сърцата, в главите

главни от възторг
бомби от бунт

пурпурни топки от смут
– луди луни и слънца! –

Възкръсни просветлен сред великия ден на човека.
Лазаре, стани!

МАРСИЛЕЗА

Край. Смазана революцията. В последния квартал обкръжени последните борци. Барикадирани в голямото здание на вестник Червено знаме.

Едно голямо червено знаме, издигнато над покрива, все още се развява и гордо плющи сред воя на зимния вятър. Последното знаме. Високо над последната борба.

Тогава, когато в другите части на града старият живот отново потичаше със своя равномерен, пъстър шум по старите улици, площади и тържища: омнибуси, трамваи, каляски, вечно забързани търговци и запотени борсови спекуланти, ароматни дами с кученца, слугини с кошници, гувернантки, возещи детски колички, пощенски раздавачи, натоварени с писма.

Сега идваше страшният край. Последният край. В последния квартал.

Войските на държавната отбрана бяха обградили през нощта редакцията на Червено знаме. В зори започна канонадата. От прозорците на червеното здание отчаяно тракаха няколко картечници навън към съседните улици и дворове.

Хряс –

сссссссс – –

рррррр – – –

Мортирите и минохвъргачките на държавната отбрана изсипваха в непрекъснат залп тежки снаряди върху зданието. Керемиди, тухли и циментни блокове падаха с трясък надолу. Стъклата на съседните къщи звънтяха панически. Цялото огромно здание на вестник Червено знаме прашеше, разтърсено от неспирния взрив на снарядите. Картечниците бяха млъкнали. Замлъкна всичко.

Пушекът на канонадата се смеси със зеленикавия дим на задушливи газове, пущани като гъст облак върху разкъртеното

здание. Сега останалите живи щяха да започнат да изскачат из разкъртените прозорци на горните етажи и да бягат по покривите на съседните здания.

Смазана революцията. Пълно затишие.

И сред задушната тишина на мига – някъде от близкия парк – прозвуча шарманка (с кротки папагали и бели мишки – посред навалица от любопитни деца) – долитнаха звуци на шарманка в неустрашимия такт на **М а р с и л е з а т а**.

Картечниците стръвно затракаха подир бягащите по покривите последни борци на революцията. В другите – спокойни вече – части на града се разлепяше най-новата – жестока и успокоителна – заповед на правителството, която известяваше края на революцията.

А – в своето дръзко неведение – шарманката свиреше обичайния си номер – **Марсилезата**.

ЛЮБОВ

Разбити, революционерите бягаха по покривите на къщите; преследвани от зловещото тракане на картечниците. Разбити, почернели, изпокъсани, окървавени, обезумели от паника.

Един от тях бягаше с пречупено червено знаме в ръка. От високите покриви знамето плюеше своите червени хрочки над целия град – –

Човекът със знамето долази до едно отворено таванско прозорче: таванска стая на слугиня; и влезе там – падна изнемощял на пода.

Слугинята настръхна изненадана. Навън картечниците продължаваха да псуват разярени.

Човекът със знамето лежеше почти в безсъзнание. Окървавената му десница неволно стискаше покъсаното червено знаме.

Слугинята сложи чаша с вода до загорелите му устни. Изплашена, превърза ранената ръка.

Човекът със знамето отвори очи – сломен от умора и паника.

Жена!

Странна усмивка изплака в ужасените му очи.

СМЪРТ

Вечерната навалица по тротоарите. Под студената кихавица на желязното зимно небе. Безконечен черен дъжд. И жълтите лиги на електрическите лампи: стичат се надолу по мокрите тротоари и се заплитат в краката на проходящите.

На отсрещната стена на площада стоят силуетите на строе-ни един след друг файтони с неподвижни файтонджии на капрата. Бързите линии на пролетяващи автомобили и случайни отблясъци от мокри чадъри разсичат от време на време картината.

По всички ъгли – посред черния поток на публиката – викат вестникопродавци с тежък сноп вестници под мишница. Старци с късо продупчено на лактите палто, жени с големи скъсани обуца, които зеят от края на тротоарите право срещу кресливите витрини на магазините. Беднота от скверните улички на предградията. Пролетарии.

Техните прегракнали от глад гласове ликуват:

– Карл Либкнехт и Роза Люксембург убити при опит за бягство.

Вечерната навалица – черна под жълтите лиги на електрическите лампи – се разлива в свирепа усмивка по мокрите тротоари на Потсдамерплац.

ПОГРЕБЕНИЕ

Жертвите на революцията. Четиринайсет погребални колесници, отрупани с венци. Милионно шествие с червени знамена. Навалица по тротоарите; безразлични лица, сгущени в топли яки

от собол.

Важен господин се обръща сконфузен: „Шапки долу – минава погребение!“ – казва му един груб глас на работник.

РАЗПЯТИЕ

Шейните полетяха буйно и волно далече в широката вечер – светла от сняг, мека от залез и здрач. Разкъраваното сърце на слънцето догаряше назад посред теменужен дим. Високо орляк врани.

Като подгонени забягаха всичките дървета на полето – зад тях и лъкатушната извивка на далечните хълмове.

Полето бе полет.

Вечерта бе велур.

Снегът бе неволна любов.

Над сребърното безлюдие на полето се разрони веселият смях на звънците, заливан от смеха на дамите и гръмкия възторг на хусарите.

Синият задимен въздух вееше остри струи право в лицата – румени: и кръвта – полетяла – шумеше изкушения в ушите.

Опиянителна прелест на зимата.

Женствена дързост и стръвна любов.

Жадни жените. Кипящи хусарите.

Трите шейни летяха напред, редом една до друга; звънци, женски смях, песни и викове. Китари отронваха сериозни акорди, когато внезапно конете изпръхтяха подплашени и отскочиха назад.

Изпод белия сняг – посред пътя – пред копитата на конете, изби широко петно кръв. Топла човешка кръв. Голяма локва кръв сред снега – растеше и ставаше все по-червена: сякаш не от едно сърце, сякаш от някакво голямо сърце, от хиляди човешки сърца.

Страшната тишина на мига.

Кръвта започна да дими, топла пара от кръв, и премрежи

далечната извивка на пътя. Нощта ниско притъмня, огряна от сиянието на яркочервената кървава пара: пурпурен отблясък по стъмнените лица на пияните дами и офицерите в шейните – –

Посред кървавия дим, сгъстен в мъченическо сияние, се появи образ на човек – гол, мършав, жълт, сгърчен в болка и смърт. Прав и неподвижен. Ръцете, разперени настрани и дланите, пригвоздени сякаш върху две черни кръстосани греди. Две черепни очи, врязани дълбоко напред с поглед на укор и любов.

Разпятието растеше, препречило кръгозора, надвесено напред над замръзналите, пурпурно озарени лица в шейните.

– Карай! – извика един от офицерите.

Плясъкът на камшиците писна далеч кръз снежното безлюдие на полето; конете бясно се хвърлиха напред; диво издрънчаха звънците, разпятието се люшна и падна стъпкано под свирепите копита.

Сребърният смях на звънците литна надалеч по снежния път.

А отзад, из тъмата на невидимото поле, се надигаше страхотен шум, понесен след буйно летящите шейни: пращане на горящи села, плач на деца и вой на гладни вълци.

Берлин, 1918–1919 г.